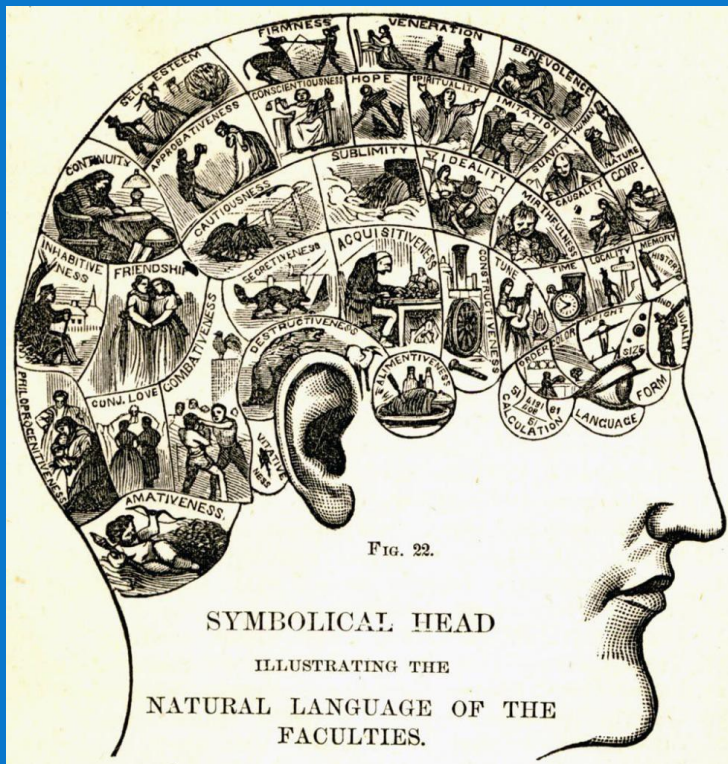

Z punktu widzenia kognitywisty: język naturalny

Wykład I:
Czym jest język?

Piotr Konderak

kondorp@bacon.umcs.lublin.pl

p. 205, *Collegium Humanicum*

konsultacje: czwartki, 11:10-12:40

<http://konderak.eu/pwk13.html>

Trzy rozróżnienia

Jakiego typu systemem jest język? Jak się ma do innych zdolności (percepcji, uczenia się, komunikacji, wnioskowania itp.)?

- aspekty języka **wrodzone** i **wyuczalne**
- elementy **specyficzne dla języka** i przynależące do bardziej **ogólnych zdolności**
- aspekty zdolności językowych **unikalne dla człowieka** i **współdzielone** z innymi gatunkami

Język. Kilka cech charakterystycznych

- Preskrytywizm vs. deskrytywizm
- Akademie dbające o czystość języka
- Zmiana językowa: dobrodziejstwo i przekleństwo
- “Lingwistyczny mit”: języki “prymitywne” vs. “doskonałe”
- Magiczne własności języka: tabu i nazwy własne
- Ekspresja emocjonalna
- Współdziałanie w społeczeństwie
- Kontrola nad rzeczywistością

Własności języka, cd.

- Zapis faktów
- Instrument myśli
- Wyrażanie tożsamości
- Język a myślenie i **hipoteza Sapira-Whorfa**:
 - relatywizm lingwistyczny
 - determinizm lingwistyczny

Język czy system sygnałów?

- ◆ funkcja komunikacyjna vs informacyjna
- ◆ funkcja przeniesienia (“displacement”)
- ◆ arbitralność znaków językowych
- ◆ produktywność (kreatywność, otwartość)
- ◆ przekaz (transmisja) kulturowy(a)
- ◆ dyskretność
- ◆ dualność (poziom fizyczny i poziom znaczeń)

Język jako zachowanie

[Skinner, Watson i behawioryzm]

Język jest **zespołem reakcji** na określonego typu bodźce. Reakcje słowne to podgrupa reakcji w ogóle. Można je wyjaśniać ogólnymi prawami rządzącymi tworzeniem związków **bodziec - reakcja**.

Verbal Behavior (1957)

Język jako zjawisko społeczne

[De Saussure i strukturalizm]

Język jest to pewna część mowy (langage); **społeczny wytwór zdolności mowy**, oraz ogół niezbędnych **konwencji**, by jednostki mogły z tej zdolności korzystać; jednorodny system znaków stanowiących związek znaczenia i obrazu akustycznego

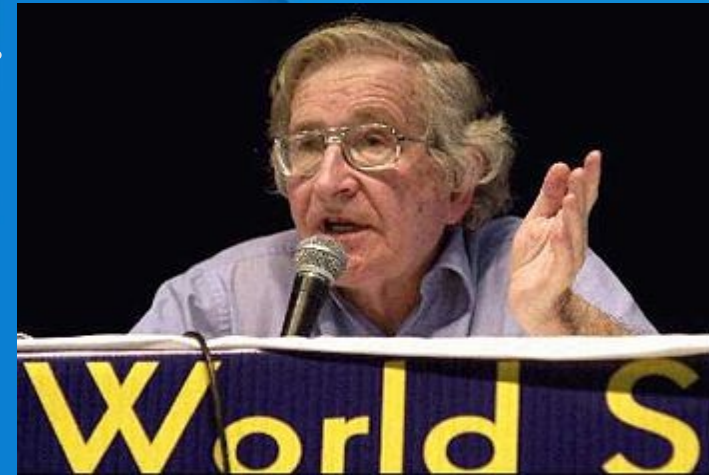
Kurs językoznawstwa ogólnego (1916)

Język jako zbiór zdań

[Noam Chomsky i generatywiści]

Język jest (nieskończonym) **zbiorem zdań** gramatycznych, gramatyka jest natomiast rozumiana jako **skończony zbiór reguł** generujący nieskończony zbiór zdań gramatycznych i ani jednego nie-zdania.

- kreatywność
- natywizm

Syntactic Structures (1957)

Aspects of the Theory of Syntax (1965)

Język jako instynkt

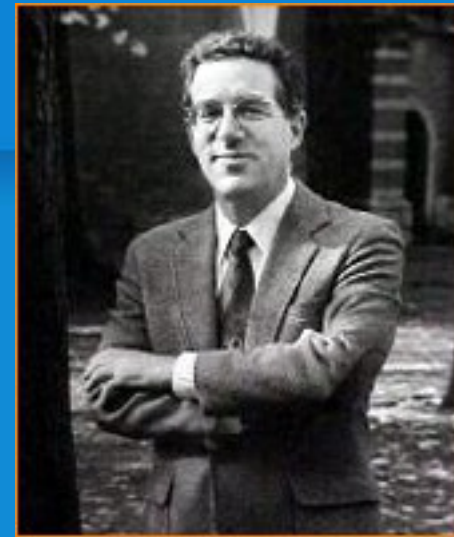
[Steven Pinker]

Język jest instynktem, **biologiczną adaptacją** umożliwiającą przekaz informacji. Jest **zdolnością mentalną** (a zarazem fragmentem **biologicznego uposażenia mózgu**) odmienną od ogólnych zdolności do przetwarzania informacji czy inteligentnego zachowania.

The Language Instinct: How the Mind Creates Language

(1994)

Język jako (umysłowy) pośrednik

[Ray Jackendoff]

Język jest **zdolnością mentalną**, na której funkcjonowanie składają się moduły: syntaktyczny, semantyczny i fonologiczny, współdziałające by **przekształcić ciąg słów na strukturę pojęciową**, oraz by w oparciu o struktury semantyczne wygenerować wypowiedzi języka naturalnego

Foundations of Language. Brain, Meaning, Grammar,
Evolution (2000)

Język jako zdolność poznawcza

[Gramatyka kognitywna: Langacker]

Język jest bezpośrednim odbiciem procesów poznawczych, które zachodzą w umyśle człowieka i wobec tego stanowi inherentny element ludzkiego poznania.

Aspekt kognitywny i aspekt społeczny to dwie strony tej samej monety. [...] “Puste głowy” nie mówią i nie negocjują, nie wchodzą w żadne interakcje społeczne. Aby opisać ten aspekt rzeczywistości musimy opisać struktury kognitywne ludzkiego umysłu.

Foundations of Cognitive Grammar (1987, 1991)

Język. Próba formalnej definicji

[Żegleń]

Językiem nazywamy uporządkowany **system znaków słownych** (słownik) wraz z **regułami używania** tych znaków.

[Ziemiński]

Język to **system znaków słownych**, z którymi odpowiednie **reguły znaczeniowe** każą wiązać myśli określonego rodzaju a inne reguły określają **dopuszczalny sposób wiązania tych słów** w wyrażenia złożone (reg. składniowe)

Język. Reguły językowe

- reguły **łączenia** (konstruowania) znaków
- reguły **przekształcania** (transformacji) znaków
- reguły **uznawania** (określające sensowność):
 - aksjomatyczne
 - dedukcyjne
 - empiryczne

[K. Ajdukiewicz]